

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
Сивочки Василя Васильовича
на тему «Формування передумов інноваційного розвитку підприємств на
основі інтелектуального капіталу регіону»,
яку подано на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 Економіка

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок із науковою тематикою

Більшість дослідників трактують знання як базову складову інтелектуального капіталу (ІК), який є результатом застосування знань та розумової діяльності та включає в себе інтелектуальну власність, компетенції співробітників, а також взаємовідносини з клієнтами та постачальниками. Ступінь розвитку інтелектуального капіталу багато в чому визначає конкурентоспроможність сучасних підприємств – їх здатність до протистояння натиску конкурентів та створення унікальних конкурентних переваг шляхом використання власних відмінностей, унікального портфеля ресурсів та компетенцій підприємства. Згідно з великим дослідженням The Economist Intelligence Unit, 94% керівників у Європі та США вважають, що важливо мати чітке уявлення про портфель нематеріальних ресурсів підприємства та ефективно ним керувати; 50% з них вважають, що це входить до числа трьох найважливіших та найскладніших завдань, що стоять перед керівниками. Водночас, 95% менеджерів визнають відсутність у їхніх підприємствах систем управління ІК. Однією з причин стану, що склався, є недостатня розробленість теоретичних та методичних основ управління інтелектуальним капіталом на підприємствах.

Актуальність дисертаційного дослідження, таким чином, визначається, з одного боку, конкурентним інноваційним розвитком підприємств на основі ефективного управління ІК, а з іншого, недостатньою розробленістю теоретичних основ методів управління ІК, що відображають найкращий світовий досвід і водночас застосованих у специфічних умовах української економіки.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану наукових досліджень Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. У процесі виконання дослідження на тему «Інноваційні стратегії управління бізнес-процесами суб'єктів підприємництва» (номер державної реєстрації 0121U109191, 2021-2025 рр.) автором розроблена послідовність формування інноваційного розвитку підприємства на основі інтелектуального капіталу регіону. Участь у цій темі дозволила дисертантові як отримати результати прикладного характеру, так і верифікувати на практиці власні наукові здобутки.

Зважаючи на вищезазначене, обрану тему дисертаційної роботи Сивочки В.В., в якій розглянуто теоретико-методологічні засади і практичні рекомендації щодо формування передумов інноваційного розвитку підприємств на основі інтелектуального капіталу регіону, є підстави вважати актуальною та своєчасною.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень

На підставі ознайомлення з матеріалами дисертації та публікаціями здобувача можна зробити такі висновки.

По-перше, наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані в дисертації та висвітлені в публікаціях, мають достатній рівень обґрунтування як із теоретичних, методологічних, так і методичних позицій. Основою дослідження поставлених теоретичних та практичних завдань дисертації здобувачем обрано загальносистемні принципи проведення комплексних наукових досліджень, положення економічної теорії, наукові праці провідних учених з питань управління інноваційною діяльністю, організації інформаційних систем, методів формування інтелектуального капіталу, законодавчі та нормативні акти.

По-друге, для досягнення поставленої мети та реалізації визначених завдань у роботі використано такі методи дослідження: загальнонаукові методи (систематизація, інтерв'ю, анкетування), а також математико-

статистичні методи, що включають кількісні методи аналізу (зведення та угруповання економічних показників за певними ознаками, контент-аналіз, регресійний аналіз, дисперсійний аналіз, розрахунок середніх величин, порівняння показників, таблиці сполученості, графічні та табличні методи) та якісні (евристичні) методи аналізу (метод експертних оцінок). Кваліфіковане їх використання дозволило дисертантові зробити особистий внесок у розвиток теоретико-методологічних засад та науково-методичного формування передумов інноваційного розвитку підприємств на основі інтелектуального капіталу регіону, довести рекомендації та пропозиції до рівня їх практичного використання на промислових підприємствах України.

По-третє, достовірність вирішення поставлених наукових завдань підтверджується тим, що проведені дослідження здійснено з використанням офіційних статистичних матеріалів, фактичних даних промислових підприємств України.

По-четверте, основні положення дисертаційного дослідження достатньо повно викладені автором в опублікованих наукових працях у фахових виданнях. Отримані результати пройшли апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях. Обґрунтованість та достовірність отриманих результатів підтверджується їх використанням промисловими підприємствами.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, викладених дисертантом, висновки і рекомендації, що виносяться на захист, забезпечені логічним за структурою роботи розглядом. Дослідженням, пропозиціям, розробкам та висновкам, які представлені в дисертації В. В. Сивочки, властиві достатній рівень обґрунтованості й достовірності, наукова новизна.

3. Основні наукові результати, одержані автором, їх новизна

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи та особистий внесок автора у їхнє одержання полягають у розвитку теоретико-методичних основ удосконалення організаційно-економічного механізму інтелектуального

капіталу підприємств регіону та формування передумов їхнього інноваційного розвитку в умовах домінуючого впливу нематеріальних ресурсів на ефективність діяльності підприємств та їх конкурентні переваги. Положення дисертації, що мають наукову новизну, аргументовані і досить повно обґрунтовані. Ключові з них такі:

удосконалено:

сутність та зміст основних понять, що належать до предметної сфери дослідження, які, на відміну від існуючих, аналізують інтелектуальний капітал з погляду ресурсно-аналітичного підходу, розглядають його як внутрішній ресурс підприємства, що сприяє отриманню виняткових переваг над ринком;

організаційно-економічний механізм інтелектуального капіталу, що, на відміну від існуючих, включає такі синхронізовані стадії – аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища; оцінка достовірності результатів; формування цілей та завдань у галузі інтелектуального капіталу; розробка заходів щодо формування, придбання та/або використання інтелектуального капіталу; реалізація розроблених заходів; моніторинг, контроль та коригування заходів – що дозволяє визначити унікальні конкурентні переваги, що ґрунтуються на знаннях, а також встановити ключові напрями діяльності у сфері розвитку інтелектуальних ресурсів, спрямованих на підвищення інноваційного розвитку та стійкості підприємства;

методику дослідження інтелектуального капіталу та його впливу на інноваційний розвиток підприємства на підставі визначення факторів конкурентоспроможності підприємств та уточнення складових елементів інтелектуального капіталу, що необхідно враховувати для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень;

набули подальшого розвитку:

сформований ланцюжок створення конкурентних переваг через знання, інформацію та інтелектуальний капітал під впливом індивідуальних компетенцій співробітників, а також внутрішніх та зовнішніх факторів, що

дозволило розкрити значимість інтелектуального капіталу як сполучного компонента у формуванні інноваційного розвитку;

класифікація інтелектуального капіталу, яка відрізняється від наявних у літературі ширшим набором ознак (об'єкт управління, характер елемента, джерело появи, рівень формування, оформленість у документах та універсальність), що у свою чергу сприяє чіткій диференціації інструментів управління та підвищення його результативності за рахунок ідентифікації повного портфеля ресурсів підприємств регіону та ідентифікації їхнього стану;

визначення залежності між інтелектуальним капіталом та рівнем конкурентоспроможності підприємства, що відображає ступінь переваги в інноваційному розвитку підприємства перед конкурентами в сфері відповідності запитам зацікавлених осіб, що підтверджує значимість інтелектуального капіталу у підвищенні конкурентоспроможності підприємства.

Наукова новизна отриманих у дисертаційній роботі результатів, сформульованих висновків і наданих рекомендацій очевидна. Вони характеризуються чітким і вивіреним підходом до вирішення науково-практичного завдання, що розглядається.

Отримані автором наукові результати мають високий ступінь обґрунтованості, що підтверджується узагальненням значної кількості фундаментальних праць вітчизняних та закордонних учених-економістів, використанням великого обсягу статистичної інформації, достатньою апробацією та впровадженням у виробництво.

4. Практична значущість результатів дослідження і рекомендації щодо їх використання

Одержані результати та практичні рекомендації становлять методичну основу використання отриманих результатів та висновків у діяльності підприємств регіону, що прагнуть підвищити свою конкурентоспроможність на вдосконалення управління ІК та активного залучення нематеріальних

факторів інноваційного розвитку. До результатів, що мають найбільше практичне значення, належать: сформований організаційно-економічний механізм інтелектуального капіталу підприємства; розроблена методика дослідження інтелектуального капіталу та його впливу на інноваційний розвиток підприємства; сформульовані науково-методичні рекомендації щодо розвитку елементів інтелектуального капіталу.

Результати дисертаційної роботи використано у практичній діяльності ПВП «Союзеренгоремонт», ТОВ «Торговий Дім Р-Трейд», а також у освітньому процесі Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка.

5. Дискусійні положення та зауваження до роботи

У цілому результати дисертаційної роботи варто оцінити позитивно. Разом із тим, деякі положення викликають зауваження і можуть стати предметом наукової дискусії під час захисту дисертації. Ось важливіші з них.

1. З тексту дисертації не достатньо зрозумілим є підґрунтя розробленої графічної моделі, яка наочно демонструє місце інтелектуального капіталу у формуванні конкурентних переваг. Це зауваження потребує уточнення.

2. У підрозділі 2.1. автор пропонує досить цікаву класифікацію принципів управління інтелектуальним капіталом. Ці дослідження є дійсно оригінальними та актуальними, проте вони не здобули використання в роботі на рівні розробки методичних рекомендацій. На жаль, цей напрям дослідження не був достатньо опрацьованим. Хоча пункт новизни стосовно сформованих автором принципів, що можуть бути застосовані як правила та рекомендації, що використовуються менеджментом підприємства при управлінні інтелектуальним капіталом є дуже цікавим та міг би бути винесеним у розділ «удосконалено».

3. Автор наводить у роботі забагато загальновідомих матеріалів. Це стосується аналізу понять інтелектуального капіталу, його структури та складових, управління ним (підрозділ 1.1), визначення значущості

інтелектуального капіталу як чинника конкурентоспроможності підприємств (підрозділ 3.2) тощо.

4. Дискусійним є питання щодо виявлених та узагальнених тенденцій та закономірностей у внутрішньому та зовнішньому середовищі при циклічному управлінні інтелектуальним капіталом, що дозволяє уникати втрат шляхом внесення коригувань (підрозділ 2.1).

Але зазначені недоліки мають непринциповий характер і не знижують загальний високий науковий рівень дисертаційної роботи, хоча і потребують додаткових пояснень з боку дисертанта.

6. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Аналіз наукових публікацій, у яких висвітлені основні наукові результати дисертаційної роботи Сивочки В.В., не дає підстав фіксувати допущення автором порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). В дисертаційній роботі є посилання на джерела інформації за кожним випадком використання тверджень, відомостей, ідей, розробок, статистичних даних. Представлена наукова робота відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права; відображає бажання надати достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, застосовувані методики досліджень, джерела інформації.

7. Загальні висновки і оцінка дисертації

Дисертаційна робота Сивочки Василя Васильовича на тему «Формування передумов інноваційного розвитку підприємств на основі інтелектуального капіталу регіону» виконана на достатньо високому науковому рівні, містить нові теоретичні узагальнення та теоретико-методологічні засади до вирішення актуальної проблеми формування передумов інноваційного розвитку підприємств на основі інтелектуального капіталу регіону.

Актуальність теми дослідження, науковий рівень та практичне значення дисертації відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України, що ставляться до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Тема дисертації відповідає спеціальності 051 Економіка. Завдання дослідження охоплюють широке коло питань, що дозволило автору всебічно вивчити досліджуваній об'єкт і досягти поставленої мети. Робота має логічну структурну побудову, характеризується послідовністю розв'язання завдань дослідження. Мова дисертації чітка, відповідає нормативним вимогам. Стиль дисертації носить науково-переконливий характер.

Пропозиції автора було оприлюднено на науково-практичних конференціях. Таким чином, основні положення дослідження пройшли усі види апробації: вони опубліковані, впроваджені, обговорені на науково-практичних конференціях різного рівня.

На підставі відгуку можна стверджувати, що дисертація В. В. Сивочки за якістю дослідження, рівнем наукової новизни отриманих результатів і їхньою практичною цінністю повною мірою відповідає вимогам пунктів пп. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та основними положеннями «Вимог до оформлення дисертації» (затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та
управління Черкаського державного
технологічного

Університету
Міністерства освіти і науки України

Ученый секретарь
ЦОДУ

Руслан МАНН

Триша Шерокець